

Br. 4.

SRPSKA KONZERVATIVNA MISAO.
Priredio Mirko Đorđević.

Mirko Đorđević.

Srpska organicistička misao
– izvori i značenja.

Nesporazumi oko termina.

U razvojnim tokovima srpske filozofske i teološke misli – kao i političke ili društvene misli – organska ili organicistička misao svakako nije neka nepoznata komponenta. Dok je srpska liberalna ili socijalistička misao – posebno kasnije marksistička misao – relativno dobro sistematizovana i proučena, organicistička misao je ostala na neki način po strani i reklo bi se da nije privukla pažnju kakvu nesumnjivo zaslužuje. Kada je već osamdesetih godina XX veka došlo do sloma mnogih idejnih tokova i političkih koncepata, zanimanje za srpsku organicističku misao ne samo da je poraslo već je ona doživela neku vrstu renesanse – barem njeni sledbenici tako kažu – i iznova je postala aktuelna. Verovatno je to bio razlog mnogih nesporazuma oko definisanja i redefinisavanja te misli, posebno nesporazuma oko termina koji bi bili najprikladniji. Ta misao se u nekim slučajevima određuje u krugu filozofske misli kod Srba, u drugim pak, što je ispravnije, ona se izučava uporedo sa drugim tokovima misli. Uglavnom nedostaje njeno sistematičnije izučavanje, iako su neka istraživanja do sada dala solidne rezultate. Sve do danas, međutim, mogu se sresti neke definicije naglašeno ideološki intonirane, što naravno smeta u pokušajima njenog pravilnog definisanja. U drugim kulturama – kod Rusa i Francuza, posebno – tih problema, reklo bi se, nema. Kada E. Sioran određuje prirodu utemeljivača francuske organicističke misli, on svom radu daje podnaslov *Esej o reakcionarnoj misli*. U jednom solidnom univerzitetskom kursu o organicističkoj misli, sa posebnim osvrtom na odnos francuske klasične organicističke misli od De Mestra i Bonala do nemačkih mislilaca, Herdera i Mosera, poznati francuski istraživač bez straha od nesporazuma svom delu daje naslov *Kontrarevolucionarna misao*. Tako postupaju i mnogi drugi istraživači. Zbog "svežine" istorijskog pamćenja ovakve odrednice kod nas podstiču brojne nesporazume. Ako se za jednu misao kaže da je "napredna" ili "reakcionarna", posebno "kontrarevolucionarna", time se nije mnogo reklo. Stvari ne stoje bolje ni kada se kaže "nacionalna misao" jer nema dokaza da srpska liberalna misao ne pripada krugu nacionalne misli. U svakom slučaju, takve odrednice upućuju na aksiološki stav, ili, što je gore, na ideološki stav, a i jedno i drugo udaljava istraživača od nužne potrage za njenim izvorima i značenjima. Sasvim drugačije stoji stvar ako se određena misao odredi kao konzervativna – a to i jeste cilj ovog pristupa – jer se tako lakše definiše u širim evropskim tokovima. Srpska konzervativna misao se, dakle, nužno mora definisati u odnosu na druge tokove misli i kod nas i u Evropi. Ona je odjek evropske organicističke misli i, kako nam se čini, više je samo odjek nego proizvod neposrednog uticaja koji se mogao iskazati na originalan način. Taj je odjek najčešće bio zakasneli refleks koji se u našim uslovima iskazivao kao naša, "nacionalna" misao. Najprikladniji termin bi stoga bio *konzervativna* jer ona to jeste i po svojim izvorima i po prirodi svoga iskaza koji se relativno lako prepoznaju na širem planu. Danas je najčešće u upotrebi izraz "organicistička misao", ali i sintagma "naša nacionalna misao". Ova potonja se prepoznaje posebno u okviru onoga što se naziva "nova srpska desnica". U Rusiji i u nekim zapadnim zemljama srodni tokovi označavaju se izrazom "nova duhovna desnica". Ako se ima na umu već pomenuta